

УДК 7.04:929:7.071.1(045)

DOI <https://doi.org/10.32782/facs-2022-1-20>

Леся МИКУЛАНИНЕЦЬ

кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри теорії і методики музичної освіти, Мукачівський державний університет, вул. Ужгородська, 26, м. Мукачево, Закарпатська обл., Україна, 89600
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6346-6532>

Бібліографічний опис статті: Микуланинець, Л. (2021). Відображення художнього образу епохи в біографії митця. *Fine Art and Culture Studies*, 1, 142–147, doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2022-1-20>

ВІДОБРАЖЕННЯ ХУДОЖНЬОГО ОБРАЗУ ЕПОХИ В БІОГРАФІЇ МИТЦЯ

У статті розглянуто дефініції «образ», «художній образ», подано авторське тлумачення поняття «художній образ епохи». Проаналізовано способи зображення обліку різних ер в біографії майстра. Доведено, що літопис ілюструє портрет віку інтерпретуючи буття й креативні здобутки маєстро.

Мета публікації – висвітлити сутність художнього образу доби, виявити специфіку його презентації крізь призму життєпису митця.

Методологію вивчення проблематики визначили наступні підходи: культурологічний – осягаючи взаємозв'язки між суспільними і духовними явищами конкретного історичного періоду; біографічний – осмислюючи існування креативної персони; компаративного – порівнюючи літописи розмаїтих віків; аналітичного – при опануванні літератури за темою студії; теоретичного узагальнення – підводячи підсумки праці.

Наукова новизна – вперше у національному мистецтвознавстві розкрито особливості імплементації художнього образу доби через хроніки майстра.

Висновки. Художній образ епохи – своєрідна форма ментального відображення реальності, подана в аспекті функціонування основних філософських концептів, домінуючих ідеалів, здобутків *homo sapiens*, соціологічних, психологічних та інших параметрів. Він відтворює відношення до цивілізаційних процесів й персони, яка є їх активним учасником. Провідні тенденції часу віддзеркалені творчістю метрів, котрі власною практикою акумулювали його світоглядні постулати, сприяли становленню засадничих вимірів. Біографія ілюструє еру, досліджуючи буття індивідуума. Вона апелює достовірними фактами, відомостями, документальними джерелами, поетичними опусами, викладених вербально. Літопис майстра – наукова оповідь про життя неординарної постаті. Експлікація її долі відбувається на тлі соціально-політичної ситуації віку. Жанр демонструє прогресивні філантропічні доктрини, представлені надбаннями креативної персони. Остання визначає побутування духовності, актуалізує питання мистецької пам'яті, зберігає, примножує напрацювання людства. Художній образ епохи, імплементований хроніками знакових діячів, – складний комплекс культурологічно-інтенціональних утворень, що через суб'єктивний мікрокосмос виражає макрокосмос певної доби.

Ключові слова: художній образ, художній образ епохи, біографія, митець.

Lesia MYKULANYNETS

candidate of Arts, Associate Professor of the Theory and Methods of Music Education Department, Mukachevo State University, str. Uzhgorodska, 26, Mukachevo, Transcarpathian region, Ukraine, 89600
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6346-6532>

To cite this article: Mykulanynets, L. (2021) Vidobrazhennia khudozhnoho obrazu epokhy v biohrafii myttsia. [The reflection of the epoch's artistic image in an artist's biography] *Fine Art and Culture Studies*, 1, 142–147, doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2022-1-20>

THE REFLECTION OF THE EPOCH'S ARTISTIC IMAGE IN AN ARTIST'S BIOGRAPHY

The article reveals the «image» and «artistic image» definitions and suggests the author's interpretation of the «epoch's artistic image» notion. The ways of depicting different eras' chronology within the master's biography have been analysed. Biography was confirmed to illustrate the epoch's portrayal interpreting the being and the master's creativity heritage.

The objective of the publication is to throw light on the essence of the epoch's artistic image and to reveal the specifics of its presentation through the prism of an artist's biography.

The methodology of studying the problematic field was defined by the following approaches: culture studies, i.e. considering the interaction of social and mental phenomena of a certain historical period; biographical, i.e. being aware

of the creative personality existence; comparative, i.e. comparing the chronologies of various centuries; analytical, i.e. obtaining the grasp of the research issue references; theoretical generalisation, i.e. drawing the research conclusions.

The scientific novelty of the research lies in the fact that for the first time ever the specifics of implementing the epoch's artistic image through the master's chronicles were revealed in national arts studies.

Conclusions. The epoch's artistic image is a specific form of mental reflection of the reality given within the aspect of the key philosophical concepts functioning, as well as dominating ideals, homo sapiens heritage; sociological, psychological and other parametres. It reflects creative approach to civilisation processes and the personality being their active participant. The key time tendencies are reflected via creativity of the masters having accumulated its outlook postulates through their autonomous practice and having contributed to the establishment of background criteria. Biography illustrates the era by investigating the individual's being. It appeals to credible facts, data, documental sources, poetic opuses represented in their verbal form. The master's biography is a science report on the unique personality's life. The explication of their fate is accomplished in the background of socio-political situation of the century. The genre demonstrates progressive philanthropic doctrines presented by the creative personality's attainment. The latter defines the existence of mentality, updates the issue of artistic memory, preserves and multiplies the human heritage. The epoch's artistic image implemented due to the significant profiles' chronicles is a complicated process of cultural and intentional formations expressing a certain epoch's macrocosm through the subjective microcosm.

Key words: artistic image, the epoch's artistic image, biography, artist.

Актуальність проблеми. Нинішні соціокультурні процеси відрізняються інтенсивністю, динамічністю, разом з тим нестабільністю, мінливістю. Це вимагає пошуку інноваційних поглядів на вирішення традиційних гуманістичних квестій. Вагома проблема, що потребує осмислення – усвідомлення ідеології історичних періодів, їх напрацювань задля протистояння сучасним антропологічним викликам.

Найважливіші концепти будь-якої епохи сконцентровані у матеріальних й духовних досягненнях. Вони виражають її сутнісні підвалини, декларують науковий, релігійний, філософський світогляд, демонструють здобутки homo sapiens. Суб'єктом культури є творча постать, котра власною практикою здатна репрезентувати універсальні буттєві коди, ціннісні орієнтири, життєтворчі настанови. Тому одним із трансляторів образу ери постає біографія майстра. У ній зафіксована не лише індивідуальна історія метра, але й відображений мистецький досвід й онтологічна модель соціуму.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Гуманітаристика накопичила великий об'єм фундаментальних робіт, які опановують стильові засади різних ер, вивчають надбання окремих діячів, виявляють їх вплив на еволюцію людства. Українські вчені розглядають особистість феноменом цивілізації (Ю. Богуцький, О. Коменда, Т. Кривошея, Ю. Рева та ін.); осягають роль індивідуума в розмаїті віки (О. Коменда, А. Маслов, Л. Микуланинець, Т. Титаренко та ін.). Плідні наукові дискурси, присвячені студіюванню літопису креативної персони. Вони роз'яснюють теоретичні, типологічні засади вказаного жанру

(В. Бондарчук, В. Левченко, С. Ляшко, Т. Черкашина та ін.); з'ясовують культурологічну місію (О. Кривцун, Л. Микуланинець, О. Попович, Т. Росул та ін.); тлумачать доктрину провідних національних музикантів (Т. Гусарчук, М. Копиця, М. Жишкович, Л. Кияновська та ін.). Зазначені праці доводять значний потенціал хронік маестро при інтерпретації епохальних процесів. Проте вказана квестія вимагає подальшого осмислення, що зумовлює актуальність представленої статті.

Мета дослідження: висвітлити сутність художнього образу доби, виявити специфіку його презентації крізь призму життєпису митця.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проблема образу ключова у філософії, мистецтвознавстві, культурології, естетиці й інших галузях знання. Усталене тлумачення дефініції: відображення дійсності свідомістю людини в конкретнотуттєвій формі. Важливими ознаками образу є: цілісність – можливість архітектонічно сприймати подразник; структурність – здатність виділяти окремі компоненти з ціллю детального аналізу, подальшого конструювання адекватного обліку суб'єкта; конкретність – точне пояснення змістових параметрів факту; узагальнення – майстерність знайти спільність в розрізнених частинах, вивести закономірності їх функціонування. Взаємодія та діалектична єдність наведених компонентів – головна умова генерування повної картини явища. Вона репродукує авторську перцепцію накладену на цивілізаційний контекст, відкориговану відповіддю реципієнта.

У мистецтві образ – домінуюче поняття, оскільки показує сенси, через певні знаки або

символи, котрі демонструють схожість об'єкта і його вияв. Художній образ ми експлікуємо формою мислення, що цілісно імплементує епоху, її суспільство, демонструє історичний, громадський, ментальний й інший досвід, відбиває традиції, інновації доби, інтерпретовані в опусах метрів.

Кожний період має специфічні прикмети, виражені в художньому образі. Ця дефініція стала вже загальноживаною, хоча її роз'яснення гуманітаристика не пропонує. Тому, опираючись на розуміння термінів «образ», «художній образ», знання із історії стилів та культурології, власний науковий досвід, висловимо авторське тлумачення. Художній образ епохи – акумуляція розмаїтих напрацювань, соціальних типів, ментальних прикмет, манери міркування, поданої крізь призму духовних зразків. Будучи представлений здобутками провідних метрів, він ілюструє фундаментальні засади доби, архетипи, парадигми. Через художній образ збільшуються просторово-часові виміри ери, конструюються нові смисли, контексти. Вони виходять за рамки одного віку, трансформуються та побутують у послідувачі періоди існування людства.

Митець постає активним учасником усіляких процесів епохи. Його буттєва позиція фіксується за допомогою літопису, котрий паралельно з репрезентацією етико-естетичної доктрини визначає її хронотоп. Практика креативної персони здійснюється у просторі історії, пронизує культуру по вертикалі, горизонталі, позначається на виробленні загальнолюдської ідеологічної моделі, де хроніки майстра, демонструючи облік доби, виконують роль головного комунікатора між надбаннями минулого й сьогодення (Astalosh, Mykulanynets, 2021).

Біографія – вагома категорія свідомості *homo sapiens*, що відбиває філософію соціуму, переосмислену в життєтворчості людини (героя). Це своєрідний портрет епохи, філантропічний вимір цивілізації, що розкриває складність й суперечливість громадського існування, містить досвід вирішення антропологічних проблем.

Кожному періоду притаманний свій тип літопису, котрий найбільш адекватно окреслює її засади. Античні мислителі заклали фундаментальні положення жанру, що показали гуманістичний аспект часу. Їх провідні принципи виражені через: досконале опанування історії;

оволодіння законами літератури, риторики – вміння яскраво, переконливо викласти інформацію про діяча; ґрунтовне знання філософії.

Персонажами біографій були політики (монархи, знані полководці), митці (співці, поети, мудреці, ритори й т.д.). Плутарх у праці «Порівняльні життєписи» інтерпретувач хроніки морально-психологічним етюдом (Averyntsev, 1973). Особлива увага приділяється студіюванню внутрішнього ества індивідуума, розумінню його вчинків, проникненню в глибини душі. Ідеал доби – гармонійна єдність людини з космосом і природою; справедлива, розумна, добродісна, мужня, вільна персона, здатна самостійно приймати рішення. Реалізація онтологічних завдань робить героя свобідним, а віддзеркалення його портрета карбує ім'я для вічності.

Середньовіччя центральним постулатом доби визначило теоцентричність. Цей концепт сформував своєрідність її обліку. Тогочасні літописні нариси, переважно, представлені буттям монахів, святих, вони змальовують християнську ідею боротьби тілесного (гріховного) початку з духовним, утверджують уявлення про особистість як подобу Господа. Художній образ *medium aevum* яскраво окреслено в агіографічних працях, де домінує аскетизм, відречення від земного світу заради безсмертя. Єдиним творцем є Бог, а людина виконує Його волю. Тому літописів креативного діяча дана епоха не презентувала.

Ренесанс на передній план історії висунув універсальну титанічну постать, спроможну реалізувати власні багаточисленні таланти. Вперше в європейській цивілізації з поміж суспільного загалу виділяється митець, котрий усвідомлюється мірою всіх речей. Він уособлює шляхетність, божественний початок, чисту душу, прекрасне тіло, моральність, вміння боротися за справедливість. Хроніки Ренесансу індивідуалізують риторичні топоси попередніх ер, прописує риси своїх героїв, відображає художній образ епохи, в основі якого гуманістична світоконцепція (Novosad, Moroz, 2014).

XVII століття – новий етап розвитку культури, зумовлений науковою революцією. Неспокій, напруженість стали ознаками бароко, вони спровокували народження героя, сповненого протиріччями, проте здатного страждати, думати, творити. Тогочасних філософів ціка-

вить унікальна персону, спроможна достойно пережити удари долі, водночас залишатися благородною, величною, жертвувати своїми інтересами заради суспільного щастя. Біографія відбила дихотомію доби: християнське – язичницьке, комічне – трагічне, високе і вульгарне й т.д. Літописи прагнуть проникнути до внутрішнього єства індивідуума, хоча їх персонажі ще досить статичні, ідеалізовані. Значна роль надається чуттєвості, експресивності, у тексті багато метафор, символів, антитез.

Класицизм проголосив раціоналізм способом пізнання дійсності. Його категорії: гармонія, простота, чіткість, ясність, логічність, впорядкованість, дотримання правил та ін. У дану добу відбувається становлення доктрини, де світ – цілісна система, куди входить людина, природа. Сутнісною характеристикою персонажа є специфіка моральних якостей, етика відношення у соціумі.

Вищезазначені антропологічні трансформації вплинули на усвідомлення персони, сприяли стрімкому поступу життєпису. В його канву вплітаються художні прийоми викладу фактів, що зближує жанр з мистецтвознавчою працею та літературним романом. Утверджується канон конструювання хронік: спочатку описуються загальні відомості буття суб'єкта, а потім подається інформація приватного плану. Таким чином окреслюється естетичний постулат ери – розуміння постаті у громадському вимірі (Valevskiy, 1993).

XIX століття період розквіту біографістики, зумовлений ідеалами епохи романтизму. Людина, її інтимні переживання – центр світоустрою. Виведення креативної особистості в фокус історії приводить до осмислення її хронік засобом пізнання віку, соціокультурних процесів. Митець інтерпретується духовним лідером, він захоплює неординарністю, складністю, драматичністю.

Починаючи з XIX століття, літописи демонструють конфлікт між генієм і суспільством. Задля розкриття цього автори вводять велику кількість документальних матеріалів (листи, спогади сучасників, рефлексії самого персонажа й т.д.). Перевага надається етапу становлення метра, характеристиці оточення, виявленню переломних, доленосних моментів. Наслідок – вперше в культурі «малюється» психологічний портрет героя.

Модернізм пориває з традиціями, котрі побутували до XX століття. Він проголошує нетрадиційні, експериментальні шляхи розвитку творчості, відхід від реалізму, протест проти сталих естетичних канонів. Кожен майстер напрацьовує власний метод поступу, який презентує авторську філософію. Художній образ першої половини XX століття зображує зміни світогляду, тому позбавлений чіткості, конкретності, має містичний зміст, метафоричну алюзійність. В його основі декадентство, бездуховність, окультизм, атеїзм та ін. Парадоксально, але на цьому тлі філантропічна квестія залишається значущою.

Модерністські погляди спровокували нові виклики, котрі змушений вирішувати автор, конструюючи біографію митця. З одного боку, жанр повертається до своїх витоків – точно, вивірено, ґрунтуючись на документах описує існування видатної постаті. З іншого – вбирає тогочасні передові надбання гуманітарних дисциплін, особливо психології.

Друга половина XX століття увійшла в історію під назвою постмодернізм. Даний напрям трансформувал майже всі сфери людської практики, піддав перегляду суспільні норми, закони. Культура демонструє відкритість розмаїтими стилями, епохами, мистецькими школами. Художній образ доби складний, протирічливий: сповнений семантикою різних часів, проте залишається фрагментарним, дискретним; проголошує абсурдність життя, паралельно актуалізує філантропічні цінності; возвеличує унікальність, неповторність, хоча орієнтується на масовість; прагне осмислити дійсність, але ретранслює хаос та ін.

У постмодернізмі літопис зостається однією із провідних форм презентації епохи й митця. З'являється велика кількість його типів, що зумовлено духовною неоднорідністю, строкатістю доби. Драматичність і протиріччями ери визначили складність ролі митця, котрий наділений значними можливостями, свобода й фантазія вільні, однак в жодний інший вік не був таким непотрібним соціуму. Життєпис фіксує вищезазначені суперечності в біографічній свідомості, вона генерує критерії успішності, самореалізації індивідуума.

Нині хроніки митця активно розвиваються, розширюється смислове поле. Ці процеси актуалізують нові антропологічні квестії,

ставлять ряд завдань, на їх вирішення чекає мистецтвознавство загалом, і персонологія, зокрема.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Художній образ епохи – своєрідна форма ментального відображення реальності, подана в аспекті функціонування основних філософських концептів, домінуючих ідеалів, здобутків homo sapiens, соціологічних, психологічних та інших параметрів. Він відтворює відношення до цивілізаційних процесів й персони, яка є їх активним учасником. Провідні тенденції часу віддзеркалені творчістю метрів, котрі власною практикою акумулювали його світоглядні постулати, сприяли становленню засадничих вимірів.

Біографія ілюструє еру, досліджуючи буття індивідуума. Вона апелює достовірними фактами, відомостями, документальними джерелами, поетичними опусами, викладених вер-

бально. Літопис майстра – наукова оповідь про життя неординарної постаті. Експлікація її долі відбувається на тлі соціально-політичної ситуації віку. Жанр демонструє прогресивні філантропічні доктрини, представлені надбаннями креативної персони. Остання визначає побутування духовності, актуалізує питання мистецької пам'яті, зберігає, примножує напрацювання людства. Художній образ епохи, імплементований хроніками знакових діячів, – складний комплекс культурологічно-інтенціональних утворень, що через суб'єктивний мікрокосмос виражає макрокосмос певної доби.

Представлена стаття відкриває шляхи для подальшого вивчення зазначеної проблематики. Потребує осмислення облік епохи крізь призму життєпису конкретного музиканта, а також студіювання закономірностей між пануванням певного типу біографії й цивілізаційною обстановкою ери.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аверинцев С. Плутарх и античная биография. Москва: Наука, 1973. 279 с.
2. Артамошкина Л.Е. Концептуализация биографического текста в культурно-историческом дискурсе: автореф. дис. ... д-ра. филос. наук: 24.00.01. Санкт-Петербург, 2013. 44 с.
3. Асталаш Г.Л., Микуланинець Л.М. Творчий портрет як спосіб пізнання особистості митця. *Modern Ukrainian musicology: from musical artifacts to humanistic universals : Collective monograph*. Riga, Latvia: "Baltija Publishing", 2021. pp. 111 – 125.
4. Валевский А.Л. Основания биографики. Киев: Наукова думка, 1993. 110 с.
5. Иконникова С.Н. Биографика как часть исторической культурологии. *Вестник СПбГУКИ*. 2012. № 2 (11). С. 6 – 10.
6. Курбагов С.В. Историчний час як детермінанта творчого процесу. Київ: Інформ. системи, 2008. 172 с.
7. Максименко Ю., Синенький Д. Теоретичні засади пізнання художнього образу. *Психологія і суспільство*. 2009. № 4. С. 181 – 185.
8. Новосад Н.І., Мороз Л.В. Художня біографія як різновид ренесансної «літератури факту». *Актуальні проблеми філології та методики викладання гуманітарних дисциплін*. 2014. С. 42 – 44.
9. Серикова Т.Ю. Проблема художественного образа в искусствоведении. *ВЕСТНИК Челябинской государственной академии культуры и искусств*. 2010. № 4 (24). С. 95 – 98.
10. Соловійов В. А. Художній образ в мистецтві як феномен освоєння свідомістю людини навколишньої дійсності. *Актуальні питання культурології*. 2016. С. 206 – 210.

REFERENCES

1. Averyntsev S. (1973) Plutarkh y antychnaia byohrafyia [Plutarch and antique biography]. Moskva: Nauka [in Russian].
2. Artamoshkina L.E. (2013) Kontseptualyzatsiya byohrafyicheskoho teksta v kulturno-ystorycheskom dyskurse [Concept formation of a biographical text within the culture and historical discourse]. Extended abstract of Doctor's Philosophy. Sankt-Peterburh [in Russian].
3. Astalosh G. L., Mykulanynets L. M. (2021) Tvorchyj portret jak sposib piznannja osobystosti mytcja. [Creative portrait as a way of cognition of artist's personality]. *Modern Ukrainian musicology: from musical artefacts to humanistic universals: Collective monograph*. Riga, Latvia: "Baltija Publishing", 111 – 125 [in Ukrainian].
4. Valevskyi A.L. (1993) Osnovanyia byohrafyky [The basics of biographics]. Kyev: naukova dumka [in Ukrainian].
5. Ykonnykova S.N. (2012) Byohrafyka kak chast ystorycheskoi kulturolohyu [Biographics as a part of historical culture studies]. *SPbGUKI bulletin* 2 (11), 6 – 10 [in Russian].
6. Kurbatov S.V. (2008) Istorychnyi chas yak determinanta tvorchoho protsesu [Historical time as an artistic process determiner]. Kyiv: Inform. Systemy [in Ukrainian].

7. Maksymenko Yu, Synenkyi D. (2009) Teoretychni zasady piznannia khudozhnoho obrazu [Theoretical basics of the artistic image cognition]. *Psychology and society*, 4, 181 – 185 [in Ukrainian].
8. Novosad N.I., Moroz L.V. (2014) Khudozhnia biohrafiia yak riznovyd renesansnoi «literaturny fakt» [Artistic biography as a way of the Renaissance «fact literature»]. *Current issues of philology and humanitarian disciplines teaching methodology* 42 – 44 [in Ukrainian].
9. Serykova T.Yu. (2010) Problema khudozhestvennoho obrazu v yskusstvoznanny [The artistic image issue in arts studies]. *Cheliabinsk state culture and arts academy bulletin*, 4 (24), 95 – 98 [in Russian].
10. Soloviov V. A. (2016) Khudozhnii obraz v mystetstvi yak fenomen osvoiennia svidomistiu liudyny navkolyshnoi diisnosti [The artistic image in art as a phenomenon of the grasp of the surrounding reality by personality's conscience]. *Culture studies current issues*, 206 – 210 [in Ukrainian].